

Буржинський В.А.

кандидат юридичних наук

Кіріленко Ф.О.

кандидат юридичних наук

(Департамент інформаційних
технологій МВС України)

УДК 351.71+342.52

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Розглянуто особливості впровадження та використання нових інформаційних технологій у систему роботи Міністерства внутрішніх справ для задоволення інформаційних потреб суспільства.

Ключові слова: інформаційні технології, Концепція інформатизації МВС, центральні органи виконавчої влади, реформування інформаційного забезпечення, інформаційні послуги для громадян.

Постановка проблеми. Запити нинішнього суспільства суттєво відрізняються від тих, що існували усього лише декілька років тому. Створення єдиного інформаційного простору та забезпечення його ефективного функціонування є очевидним з погляду управління та ресурсного забезпечення.

В умовах демократичних перетворень впровадження єдиних методологічних, технічних та організаційних принципів формування та використання відомчих інформаційних систем і ресурсів у систему роботи Міністерства внутрішніх справ України (МВС) та центральних органів виконавчої влади, що скеровуються Міністром, є логічним та необхідним кроком.

Для більш ефективної роботи цих органів влади треба активізувати роботу з вирішення назрілого питання застосування новітніх інформаційних технологій. Актуальність визначається важливістю використання інформаційних технологій в ефективному та своєчасному задоволенні інформаційних потреб населення, а також внутрішніх потреб органів внутрішніх справ.

Метою статті є аналіз особливостей впровадження та використання нових інформаційних технологій та ресурсів для задоволення інформаційних потреб суспільства. Головне завдання дослідження полягає в аналізі відповідного процесу та намаганні розкрити основний зміст створення єдиного інформаційного простору.

Виклад основного матеріалу. Впровадження новітніх інформаційних технологій у систему роботи Міністерства внутрішніх справ та забезпечення якісно новими організаційно-інформаційними інструментами його структурних підрозділів та інших центральних органів виконавчої влади, що скеровуються Міністерством – Державна прикордонна служба України (ДПС), Національна поліція України (НП), Державна служба України з надзвичайних

ситуацій (ДСНС), Державна міграційна служба України (ДМС), Національна гвардія України (НГ), наразі є невідкладним завданням для більш ефективного виконання поставлених перед ними завдань та задоволення інформаційних потреб суспільства.

Для досягнення окресленої мети пропонується безпосередньо впровадити в діяльність системи Міністерства внутрішніх справ та центральних органів виконавчої влади «Концепцію інформатизації МВС та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України, на 2016–2020 роки» (Концепція).

Сучасний рівень інформатизації системи Міністерства внутрішніх справ (МВС) не дозволяє ефективно та своєчасно задовольняти інформаційні потреби населення та внутрішні потреби органів внутрішніх справ, тому Концепція зможе подолати існуючу неузгодженість у діяльності органів і служб у системі МВС при формуванні та використанні відомчих інформаційних систем і ресурсів, нівелювати відсутність організаційної єдності та керованості в системі МВС, надасть можливість упровадити єдині методологічні, технічні та організаційні принципи та підходи до створення інформаційних систем.

Дотримання наведених нижче принципів сприятиме виконанню Концепції та унеможливить двояке трактування передбачених нею основоположних речей, а саме:

- випереджаюче формування нормативно-правової бази інформатизації;
- пріоритетність модернізації та розвитку відомчої ІТ-інфраструктури;
- координація заходів інформатизації МВС та центральних органів виконавчої влади (ЦОВВ) відповідно до мети, етапів, ресурсів;
- максимальне урахування передового досвіду ЦОВВ у сфері інформатизації, продовження реалізації проектів, фінансування яких вже здійснюється та реалізується відповідно до графіка;
- забезпечення функціональної сумісності (інтероперабельності) при міжсистемному обміні даними з використанням різних платформ програмно-технічних засобів;
- системний підхід та науково-методичний супровід заходів інформатизації;
- першочергове фінансування проектів інформатизації, узгоджених та включених до переліку завдань Програми інформатизації;
- узгодженість заходів інформатизації МВС та ЦОВВ відповідно до мети, етапів, ресурсів;
- економічна обґрунтованість проектів інформатизації.

Детальний аналіз окреслених вище підходів до здійснення інформатизації свідчить, що МВС, як центральний орган виконавчої влади, повинен у першу чергу впровадити якісно новий підхід до розроблення нормативно-правових актів, які регулюють відносини в інформаційно-технічній сфері та спроможні чітко визначити пріоритетні напрямки роботи у вказаній сфері усіх суб'єктів інформатизації (МВС та ЦОВВ), надати можливість усім заці-

кавленим сторонам взяти участь у здійсненні якісно нових перетворень у системі МВС та ЦОВВ.

Концепцію розроблено відповідно до законів України, які регулюють відносини у сфері інформатизації, а також з урахуванням основних напрямів державної політики, визначених у Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015, Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 року № 386-р, Стратегії розвитку органів внутрішніх справ України, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 року № 1118-р, Стратегії кібербезпеки України, затвердженої Указом Президента України від 15 березня 2016 року № 96/2016, Стратегії розвитку Державної прикордонної служби України, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 року № 1189-р.

Реалізація завдань Концепції має забезпечуватися проектами інформатизації (Програма інформатизації), які об'єднані за пріоритетними напрямками Програми інформатизації МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України.

У рамках Концепції інформатизації має бути створено захищене сервісоорієнтоване інформаційне середовище спільного користування (G-cloudДатаЦентр).

Шляхом об'єднання на базі МВС в енергоефективний та компактний центр оброблення даних (ЦОД МВС) частин інформаційних ресурсів ЦОВВ (ДПС, НП, ДСНС, ДМС, НГ), актуальних вибірок з БД\реєстрів\обліків, доступу до середовища буде забезпечуватися через е-сервіси та аутентифікацію користувачів через ЕЦП. Одним із чинників реалізації Концепції є такі принципи:

- «передаю частину своїх даних – користуюся усіма даними спільного інформаційного середовища»;

- «несу відповідальність за актуальність та точність своєї частини інформації»;

- «запит-відповідь або прямий доступ до бази даних МВС\інших ЦОВВ замінюється на принцип роботи зі спільним інформаційним середовищем МВС через е-сервіси (зручний інтерфейс)»;

- «технологічні процеси та бази даних залишаються у власному адмініструванні ЦОВВ, а в перспективі, з покращення адміністрування, захисту інформації та розроблення нових сервісів – частина переданої до ДатаЦентру МВС ресурсу від ЦОВВ МВС збільшується».

Разом з цим формуються пакети е-сервісів: «внутрішніх» – для взаємодії МВС та ЦОВ МВС у спільному інформаційному середовищі (G-cloud) та «зовнішніх» – для надання е-послуг населенню як через ЦОВ МВС, так і через Головний сервісний центр МВС. З часом частина е-сервісів для населення може бути передана в адміністрування та супроводження на аутсорсінг зов-

нішнім операторам послуг (оптимізація коштів на утримання ресурсу).

Окремо слід акцентувати увагу на основних принципах взаємодії в інформатизації системи МВС, а саме:

а) *МВС* – цивільна інституція, реалізує державну політику, формує стратегії розвитку та реформ, координує взаємодію ЦОВВ системи МВС між собою та із зовнішніми ЦОВВ, взаємодіє з міжнародними інституціями технічної допомоги та громадськими організаціями; МВС є утримувачем інформаційного ресурсу «системи МВС», адміністратором спільного інформаційного середовища. Розвиває аналітичний блок та thinktank та входить до загальнодержавної структури E-government.

б) *ЦОВВ системи МВС* – забезпечують взаємодію з населенням, надання послуг та е-послуг, користуються інформаційними та аналітичними ресурсами МВС, наповнюють та відповідають за їм належну частину інформації спільного інформаційного середовища. Самостійно адмініструють та супроводжують свої внутрішні технологічні процеси та БД. При цьому ЦОВВ системи МВС *не мають права*: дублювати функції МВС, створювати та адмініструвати Державні реєстри, що дублюють ЦОД, здійснювати інтеграцію даних із інших ЦОВВ, паралельно створювати та дублювати структури інформатизації.

Слід ураховувати, що при здійсненні першочергових кроків з реалізації Концепції зазначені в ній процеси необхідно одразу поставити на системну колію, а саме: вивчення технічно-наукового пізнання та загальноприйнятих практик, в основі яких лежить дослідження об'єктів, як частини інформаційних систем. Цей підхід визначений науковцями як такий, що сприяє адекватній постановці проблем у конкретних науках і виробленні ефективної стратегії їх вивчення. Системність зумовлюється тим, що вона орієнтує дослідження на розкриття цілісності об'єкта та механізмів, що спрямовують її на виявлення багатоманітних типів зв'язків складного об'єкта та зведення їх в єдину теоретичну картину [1].

Під об'єктом слід розуміти інформаційні технології, інформаційно-телекомунікаційні системи, інформаційні продукти та ресурси МВС. Разом з тим необхідно усвідомлювати, що такі перетворення неможливі без модернізації та розвитку відомчої ІТ-інфраструктури, які будуть здійснюватися централізовано та з урахуванням єдиного бачення виконання Концепції усіма суб'єктами інформатизації.

Розроблення будь-яких нормативних документів із питань інформатизації та інформаційно-аналітичної спрямованості, у тому числі й впровадження технологій електронного урядування, слід здійснювати відповідно до завдань, визначених Концепцією, та погоджувати з підрозділом, відповідальним за реалізацію Концепції, тобто ДІТ МВС.

При окресленні цілей та завдань, необхідно враховувати й економічну складову [1]. Витрати на реалізацію усіх поставлених Концепцією завдань повинні бути мотивовані та погоджені з МВС України. На нашу думку, реалізувати основні завдання, що стоять перед інформаційними підрозділами

МВС, можливо лише за умови дотримання зазначених вище принципів роботи із Концепцією.

Разом з цим за результатами реалізації положень Концепції очікується:

- якісно нова модель інформаційного забезпечення діяльності МВС та ЦОВВ як основа їх подальшого ефективного реформування і розвитку;
- гарантований рівень безпеки інформаційних ресурсів при наданні до них широкого доступу авторизованих користувачів;
- прозорість і контрольованість витрат на експлуатацію і розвиток ІТ-інфраструктури МВС та ЦОВВ;
- доступність якісних електронних послуг, зниження адміністративних витрат, пов'язаних з наданням та одержанням таких послуг;
- підзвітність, прозорість та підконтрольність рішень і дій посадових осіб МВС та ЦОВВ через упровадження інформаційних технологій громадського контролю;
- упровадження технологій електронного опитування щодо громадської думки, широкого багатоканального зворотного зв'язку з різними категоріями громадян на базі відкритих інтерактивних ГІС-ресурсів;
- створення єдиного інформаційного середовища МВС та ЦОВВ;
- високий рівень довіри суспільства до діяльності МВС та ЦОВВ.

Під створенням єдиного інформаційного середовища МВС та ЦОВВ слід розуміти сукупність технічних і програмних засобів зберігання, оброблення та передачі інформації, а також подальші умови реалізації процесів інформатизації, які націлені на виконання службових завдань та отримання інформації усіма користувачами Єдиної інформаційної системи.

На сьогодні вкрай необхідно перейти на іншу модель роботи у зазначеному середовищі, оскільки кожен суб'єкт інформаційної системи МВС, який володіє базами даних, здійснює обмін даними в межах МВС застарілими засобами передачі інформації.

Низка проблем, наприклад таких, як, здійснення наповнення, оброблення та захисту інформації із використанням застарілих програмних комплексів, які не здатні об'єднати та автоматизувати роботу інформаційних ресурсів ЦОВВ та надати готовий інформаційний продукт, що врахує та здійснить аналіз наявної інформації в усіх базах даних, призводять до зниження ефективності виконання роботи та гальмують процес інформатизації.

На сьогодні МВС є утримувачем та адміністратором інформаційного ресурсу системи МВС, а ЦОВВ – користувачем і наповнювачем інформаційного ресурсу МВС та постачальником послуг населенню.

Зважаючи на зазначене, слід виконати затверджений робочою групою перелік завдань, що, у свою чергу, дозволить вирішити окреслені проблеми та запровадити якісно нову модель інформаційного забезпечення діяльності МВС та ЦОВВ.

Використання новітніх інформаційних технологій як сучасного механізму призведе до покращення процесу прийняття управлінських рішень, надасть можливість накопичувати, обробляти, аналізувати та отримувати ре-

зультат у вигляді виважених державних управлінських рішень та розроблення довгострокових перспектив функціонування підпорядкованих підрозділів.

Однак без належного захисту інформації та ведення рівня відповідальності в Єдиній інформаційній системі МВС неможливо налагодити дієву роботу та виконувати необхідні функції формування бази. Рішення питань безпеки буде успішним тільки за умови використання комплексного підходу до побудови систем захисту. На базі Департаменту інформаційних технологій пропонується створити *єдиний центр сертифікації для доступу до баз даних*. Робота такого центру дозволить розробити для кожного користувача своєрідний цифровий сертифікат, що зможе підтвердити відповідність між ключем та інформацією, дозволеною власнику ключа.

У сертифікат входять:

- серійний номер сертифіката;
- об'єктний ідентифікатор алгоритму цифрового підпису;
- ім'я центру сертифікації, який засвідчує підпис власника;
- термін придатності;
- ім'я власника сертифіката (ім'я користувача, якому належить сертифікат);
- ключ власника сертифіката;
- об'єктні ідентифікатори алгоритмів, асоційованих з відкритими ключами власника сертифіката;
- електронний цифровий підпис, згенерований з використанням секретного ключа центру сертифікації (підписується результат хешування усієї інформації, що зберігається у сертифікаті);
- ім'я видавця.

Поряд із виконанням завдань, які спрямовані на вирішення проблем ефективності роботи МВС та ЦОВВ і прийняття дієвих управлінських рішень та захисту інформації, слід розробити такі новітні електронні інформаційні сервіси для населення, коли кожен громадянин зможе оперативно та віддалено користуватися інформаційними послугами, які надає МВС та ЦОВВ.

Реалізація Концепції можлива шляхом здійснення комплексу науково-методичних, правових, організаційних та технологічних заходів, пов'язаних зі створенням, впровадженням, використанням та розвитком інформаційних технологій, систем, мереж, ресурсів та засобів сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки. Безпосередня ж реалізація завдань Концепції забезпечується проектами інформатизації, які об'єднані за пріоритетними напрямками Програми.

При цьому потребують розроблення та прийняття в установленому порядку положення: про Єдину інформаційну систему МВС, про відомчі інформаційні системи, бази (банки) даних, про комплексну систему захисту інформаційних ресурсів МВС та ЦОВВ; регламенти електронної взаємодії між МВС та ЦОВВ; порядок доступу користувачів до відомчих інформаційних ресурсів МВС та ЦОВВ, а також їх використання; порядок обміну інформацією з іншими державними органами; перелік та порядок надання електронних

послуг та інших необхідних нормативно-правових актів.

Будь-яка ініціатива повинна розпочинатися із нормативно-правового підґрунтя, отже запропонована Концепція не є винятком. Передусім необхідно затвердити нормативно-правовий акт, який би визначав основні правила організації та діяльності МВС і ЦОВВ у рамках виконання Концепції.

Нагальною є необхідність затвердження правильної побудови та стану роботи сукупних даних, організованих відповідно до наявних масивів інформації кожного ЦОВВ (база даних), що в подальшому будуть входити до Єдиної інформаційної системи, яка є сукупністю організаційних і технічних засобів для збереження та оброблення інформації з метою забезпечення інформаційних потреб користувачів.

При цьому необхідно затвердити сукупність правил, що регулюють або обмежують інформаційно-технічний зв'язок та обмін інформацією в Єдиній інформаційній системі МВС між ЦОВВ та іншими органами державної влади. Необхідно видати міжвідомчі нормативні акти, які зможуть відобразити вичерпний перелік інформаційних послуг для громадян, що надаватимуться за допомогою даних в ЄІС.

І окремо, слід чітко затвердити регуляторні механізми функції захисту електронних баз даних, які належать усім суб'єктам, а також розробити прозору та зрозумілу систему керування рівнями та засобами доступу до вказаного захищеного ресурсу із використанням електронного сертифіката та інших особистих ідентифікаторів користувачів.

Висновки. Таким чином, при виконанні концептуальних завдань Концепції для досягнення окресленої мети усіма суб'єктами необхідно здійснити основні організаційні заходи та цілеспрямовано об'єднувати усі наявні інформаційні ресурси.

Такі заходи мають здійснюватися відповідно до затвердженої Програми інформатизації, сформованої на основі пропозицій, наданих МВС та ЦОВВ, розроблення та прийняття в установленому порядку відповідних щорічних планів інформатизації та моніторингу стану їх виконання. Плани інформатизації складаються із визначенням обсягів та джерел їх фінансування, а також термінів їх виконання. При цьому координацію діяльності з проведення заходів інформатизації МВС та ЦОВВ здійснює *Департамент інформаційних технологій МВС*.

Контроль за виконанням планів покладається на керівництво ДІТ МВС та уповноважених представників ЦОВВ, які за результатами роботи мають щороку звітувати керівництву МВС про обсяги робіт, виконаних за звітний період, та про стан інформатизації у МВС та ЦОВВ.

Проблема становлення інформаційного суспільства у широкому розумінні цього слова в Україні полягає у намаганні впроваджувати інноваційні зміни засобами старих форм управління.

Для подолання сформованих стереотипів потрібна цілеспрямована та клопітка робота із формування нового мислення, уміння бачити в ІТ сукупність практичних прийомів, засобів і методів, що розширюють межі можли-

востей таких користувачів.

Отже, на даний час необхідно створити в суспільстві інституційну спроможність виробляти політику засобами сучасних управлінських технологій, і тоді можна буде зробити реальний крок до побудови інформаційного суспільства.

Бібліографічні посилання

1. Стаття Блауберг, Е.Р. Юдін – Режим доступу: [[http://vseslova.com.ua/word/ Системний_підхід-97623u](http://vseslova.com.ua/word/Системний_підхід-97623u)].
2. Про міліцію : Закон України від 25 грудня 1990 р. № 583-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/565-12>.
3. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
4. Положення про Міністерство внутрішніх справ України від 28 жовтня 2015 р. № 878 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248608057>.
5. Положення про Департамент інформаційних технологій МВС України від 14 грудня 2015 р. № 1572.

Буржинский В.А., Кириленко Ф.А. Основные положения информатизации Министерства внутренних дел Украины. Рассмотрены особенности внедрения и использования новых информационных технологий в систему работы Министерства внутренних дел для обеспечения информационных нужд общества.

Ключевые слова: *информационные технологии, Концепция информатизации МВД, центральные органы исполнительной власти, реформирование информационного обеспечения, информационные услуги для граждан.*

Burzhynsky V.A., Kirilenko F.A. The main provisions of informatization of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. The article discusses and analyzes the characteristics of introduction and use of new information technologies in the system of Ministry of Law and qualitatively new organizational and informational tools its departments and other central bodies of executive power that directed the Minister – State Border Service of Ukraine, the National Police of Ukraine, State Emergency Service of Ukraine, State Migration Service of Ukraine, the National Guard of Ukraine, currently is imperative for a more effective implementation of their tasks and information needs of society.

To achieve the goals outlined offered directly implemented in the activities of the Ministry of Interior and the central authorities «Concept of information MIA and central authorities, whose activities are directed and coordinated by the Cabinet of Ministers of Ukraine through the Minister of Internal Affairs of Ukraine in 2016-2020 years».

Keywords: *information technology concept of information MIA central authorities, reforming information management, information services for citizens.*

Надійшла до редакції 23.06.2016